

Szlaki nadziei. Odyseja wolności

<https://szlakinadziei.ipn.gov.pl/sn/aktualnosci/126706,Obchody-Narodowego-Swieta-Niepodleglosci-w-Douglas-Szkocja.html>
09.07.2026, 06:45

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas (Szkocja)

8 listopada 2025 r. w szkockim Douglas odbyły się uroczystości upamiętniające Narodowe Święto Niepodległości. Główne obchody miały miejsce w Polskim Ogrodzie Pamięci, gdzie znajdują się pomniki poświęcone żołnierzom 10. Brygady Kawalerii Pancерnej.

W wydarzeniu uczestniczyła delegacja IPN w składzie dyrektor Biura Prezesa dr Marek Jedynak, Adam Siwek – dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN oraz dr Dorota Lewsza – naczelnik Wydziału Reagowania na Dyfamacje Biura Współpracy Międzynarodowej IPN.

Uroczystości rozpoczęły się od złożenia kwiatów przy pobliskim pomniku Cameronian Cairn, upamiętniającym szkocki pułk, który walczył ramie w ramie z 1. Dywizją Pancerną w 1944 r. Następnie w Polskim Ogrodzie Pamięci odbyła się główna ceremonia, podczas której gości powitał prezes Klubu Sikorskiego, Chris Sagan. Po odegraniu hymnu narodowego i minucie ciszy, uczestnicy złożyli wieńce pod pomnikami żołnierzy 10. Brygady Kawalerii Pancерnej.

Podczas wydarzenia głos zabrał Adam Siwek – dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN, który przypomniał o obowiązku troski o polskie miejsca pamięci rozsiane po całym świecie:

- Szczególnym elementem polskiego dziedzictwa są groby wojenne żołnierzy polskich, groby weteranów i cywilnych uchodźców oraz miejsca pamięci rozsiane na wszystkich kontynentach. Nie są one pamiątką zaborczych wojen, imperialnej ekspansji Rzeczypospolitej, ale świadectwem dziejów Narodu Polskiego w XIX i XX wieku. Obowiązkiem nas wszystkich, jako wspólnoty narodowej, a także misją Instytutu Pamięci Narodowej jest otoczenie opieką i pamięcią każdej pamiątki polskiej historii.

Uroczystości zakończyła Msza święta oraz spotkanie z Polonią.

Instytut Pamięci Narodowej od lat wspiera działania mające na celu zachowanie polskich miejsc pamięci w Szkocji. W 2021 r. IPN sfinansował remont trzech pomników poświęconych żołnierzom 10. Brygady Kawalerii Pancерnej, znajdujących się w Polskim Ogrodzie Pamięci w Douglas. Dzięki tym pracom miejsca te pozostaną trwałym świadectwem historii i symbolem polsko-szkockiej przyjaźni.

W uroczystościach w Douglas udział wzięli konsul generalny RP dr Mirosław Sycz, dowódca 10. Brygady Kawalerii Pancерnej im. gen. Stanisława Maczka gen. bryg. Mirosław Downar, Karolina Maczek-Skillen, wnuczka generała Stanisława Maczka, przedstawiciele polskiej i szkockiej społeczności, organizacji kombatanckich, władz lokalnych oraz polskiej dyplomacji.

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 3
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 5
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 1
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 2
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 4
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 6
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 7
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 8
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w Douglas, Fot. 9
Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości

Obchody Narodowego Święta Niepodległości

Obchody Narodowego Święta Niepodległości

w Douglas, Fot.10
Mateusz Niegowski
(IPN)

w Douglas, Fot.11
Mateusz Niegowski
(IPN)

w Douglas, Fot.12
Mateusz Niegowski
(IPN)

Obchody Narodowego
Święta Niepodległości
w Douglas, Fot.13
Mateusz Niegowski
(IPN)

1 Dywizja Pancerna PSZ

Po zakończeniu wojny z bolszewikami w sztabie Wojska Polskiego rozważano utworzenie oddziałów pancernych zdolnych do samodzielnej walki. Proponowano organizację mieszanej jednostki szybkiej i przekonywano, że koszty utrzymania brygad zmechanizowanych byłyby niższe od nakładów na brygady kawalerii. Na początku lat trzydziestych ponownie postulowano sformowanie jednostki pancerno-motorowej. Dopiero jednak w 1937 r. rozpoczęto reorganizację dotychczasowej 10. BK (Brygady Kawalerii) oraz jej przebrojenie na „oddział pancerno-motorowy”, którego dowódcą od 31 października został płk dypl. Stanisław Maczek.

Podczas kampanii 1939 r. jednostka wzięła udział w walkach na południowym odcinku obrony, początkowo jako mobilny odwód Armii „Kraków”. Wysłana na front w rejon przełęczy beskidzkich, już 3 września stoczyła całodzienną bitwę pod Jordanowem. Pomimo olbrzymiej dysproporcji sił na korzyść Niemców to właśnie oni ponieśli znaczne straty, podczas gdy pododdziały 10. Brygady nie zostały rozbite ani nie straciły zdolności bojowej. 7 września wycofano ją z frontu i jako odwód Armii „Małopolska” skierowano w okolice Rzeszowa. Po zdobyciu tego miasta przez nieprzyjaciela - Brygada przebiła się w rejonie Jarosławia przez linie niemieckie, po czym dotarła do Lwowa, w którego obronie uczestniczyła od 14 do 17 września. W obliczu sowieckiej agresji otrzymała rozkaz ewakuacji w kierunku „przedmościa rumuńskiego”. W wyniku postępów wojsk ZSRR pododdziały Brygady przekroczyły 19 września granicę węgierską. Półtora tysiąca żołnierzy tej jednostki zostało internowanych na Węgrzech, a ocalały sprzęt trafił do węgierskiej armii.

Po zakończeniu kampanii wrześniowej, począwszy od jesieni 1939 r. docierało do sojuszniczej Francji wielu żołnierzy polskich, również z 10. BK, uchodzących z Węgier. W obozie wojskowym Coëtquidan, gdzie formowała się Armia Polska we Francji, grupowano także byłych żołnierzy formacji pancernych. Tam na podstawie struktur 10. BK utworzono jednostkę, którą nazwano 10. Brygadą Kawalerii Pancerniej. Jej dowództwo

powierzono gen. bryg. Stanisławowi Maczkowi. Władze francuskie dość opieszale dostarczały sprzęt jednostkom polskim, a do szkolenia przekazały stare czołgi Renault FT17. Sytuacja zmieniła się dopiero 10 maja w wyniku ataku niemieckiego na Belgię, Holandię, Luksemburg i Francję.

10. Brygada Kawalerii Pancерnej przystąpiła do kampanii francuskiej 1940 r., znajdując się w stadium formowania. 24 maja gen. Maczek dostał rozkaz ustalający charakter jednostki, której dano niecały tydzień na reorganizację i odbiór nowego sprzętu oraz wymarsz w rejon Paryża. 10 czerwca Brygada, jeszcze nie ukończona, została włączona w skład francuskiej 4. Armii. Wzięła udział w walkach opóźniających w Szampanii, uderzając na Champaubert, aby osłaniać odwrót francuskich dywizji piechoty przez Saint Gond. Jako straż przednia brała udział w bitwie pod Montbard 16-17 czerwca, osłaniając odwrót jednostek francuskich przez Kanał Burgundzki. 18 czerwca w lesie pod miejscowością Moloy gen. Maczek zdecydował się rozformować Brygadę, już całkowicie pozbawioną pojazdów. Podzielił żołnierzy na małe oddziały i rozkazał maszerować samodzielnie na południe Francji, skąd można było jeszcze ewakuować się do Wielkiej Brytanii.

1. Dywizja Pancerna w Szkocji

1. Dywizję Pancerną, powstałą na rozkaz Naczelnego Wodza gen. broni Władysława Sikorskiego z 25 lutego 1942 r., sformowano na podstawie jednostek wydzielonych ze składu I Korpusu Polskiego w Wielkiej Brytanii: 10. Brygady Kawalerii Pancерnej, 16. Brygady Czołgów, Dywizjonu Rozpoznawczego Korpusu, 1. Batalionu Ciężkich Karabinów Maszynowych Korpusu, Batalionu Saperów Korpusu. Początkowo pododdziały Dywizji przeznaczone do ochrony wschodniego wybrzeża Szkocji przed spodziewanym niemieckim desantem. Koszary urządzono w miejscowościach południowej części Szkocji: Galashiels, Gosford, Gullane, Duns, Lauder i Haddington. Szkolenie prowadzono na sprzęcie brytyjskim, używając czołgów Valentine, Crusader i Churchill. Stan liczebny 1. Dywizji Pancерnej wynosił w początkowym okresie: 885 oficerów, 15210 podoficerów i żołnierzy, 381 czołgów, 473 działa oraz 5060 pojazdów mechanicznych różnego przeznaczenia. Gdy do wojny przystąpiły Stany Zjednoczone, do Wielkiej Brytanii trafił także amerykański sprzęt pancerny i wówczas przebrojono część pododdziałów dywizji w czołgi M4 Sherman (1., 2. Pułk Pancerny, 24. Pułk Ułanów), w innych zaś posługiwano się nadal sprzętem brytyjskim (10. Pułk Strzelców Konnych używał czołgów Cromwell). W lipcu 1944 r. przeniesiono Dywizję do obozu w Aldershot, skąd wkrótce miała zostać wysłana do Normandii, gdzie alianci toczyli zacięte walki przeciwko wojskom niemieckim.

Walki na kontynencie

Pod koniec lipca 1944 r. rozpoczęto przerzucanie Dywizji na kontynent. Ostatni jej żołnierze przybyli do Francji 1 sierpnia. Tydzień później włączono Polaków do 1. Armii Kanadyjskiej, rozpoczynającej operację "Totalise" - okrążenie 7. Armii niemieckiej i jej zniszczenie w kotle pod Falaise. 1. Dywizja Pancerna stała się głównym wykonawcą zadania, tocząc zażarte boje o wzgórza Mont Ormel oraz miasteczko Chambois. Polscy żołnierze walczyli w okrążeniu do 21 sierpnia, gdy zostali zluzowani przez jednostki kanadyjskie. Okazało się, że Dywizja straciła 325 zabitych, 1002 rannych i 114 zaginionych, a także 80 czołgów.

Po bitwie pod Falaise Niemcy zostali zmuszeni do odwrotu aż po brzeg Skaldy. Alianci podjęli pościg, do którego 29 sierpnia dołączyła 1. Dywizja Pancerna. W ciągu 9 dni pokonała ona odległość 400 km, staczając liczne walki z cofającym się nieprzyjacielem i zdobywając kolejne miasta. 6 września Polacy wkroczyli do Belgii. 10 września dowódca II Korpusu Kanadyjskiego skierował Dywizję w rejon Gandawy. 15 września Kanadyjczycy i Polacy uderzyli w kierunku ujścia Skaldy. 19 września zdobyto miasta Terneuzen oraz Axel. 27 października Polacy otrzymali rozkaz ataku na Brede; po ciężkich walkach wyzwolili ją dwa dni później. Następnie Dywizja zdobyła Moerdijk i przeszła do obrony nad Mozą - do 7 kwietnia 1945 r.

Walki w Niemczech

8 kwietnia ruszyła ostatnia ofensywa aliantów na Zachodzie. 1. Dywizja Pancerna przekroczyła granicę niemiecką pod Goch, po czym uderzyła w kierunku Kanału Nadbrzeżnego (Küstenkanal). Nie udało się sforsować go z marszu, więc dopiero przy silnym wsparciu lotniczym i artyleryjskim przełamano obronę nieprzyjaciela. Obóz jeniecki w Oberlangen, gdzie przebywały kobiety będące żołnierzami Armii Krajowej, został oswobodzony 12 kwietnia przez oddział rozpoznawczy 2. Pułku Pancernego, wchodzącego w skład Dywizji gen. Maczka. Następnym zadaniem Polaków był atak na niemiecką bazę morską w Wilhelmshaven. Siły atakujące składały się z trzech kolumn: 3. Kanadyjskiej Dywizji Piechoty, 1. Polskiej Dywizji Pancерnej oraz 4. Kanadyjskiej Dywizji Pancерnej. 4 maja polska Dywizja, dotarłszy do zewnętrznego pierścienia umocnień miasta, przygotowywała się do szturmu. Dzień przed natarciem nadeszła wiadomość o upadku Berlina. Niemcy w Wilhelmshaven 5 maja ogłosili kapitulację, którą przyjął płk dypl. Antoni Grudziński. 1. Dywizja rozpoczęła okupację miasta i portu. Przez następne dwa lata Polacy, już pod dowództwem gen. bryg. Klemensa Rudnickiego, pełnili zadania okupacyjne na terenie północno-zachodnich Niemiec. W czerwcu 1947 r. 1. Dywizja Pancerna została przerzucona do Anglii, gdzie nastąpiły jej demobilizacja i rozbrojenie.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Obchody Narodowego Święta Niepodległości w
Douglas, Foj. Mateusz Niegowski (IPN)